

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความจริงใจในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิเคราะห์ด้วยวิธีสโตนโมเดล และศึกษาความจริงใจที่วัดได้จากความคงที่ในการตอบข้อกระทงคู่ขนาน เมื่อกลุ่มผู้ตอบได้รับวิธีส่งจดหมายนำและประเภทของเนื้อหาแบบสอบถามที่แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติราชการในปีการศึกษา 2539 จำนวน 1,200 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน (Multistage Stratified Random Sampling) และได้ออกแบบการทดลองแบบ Multigroup - Posttest only Design แบ่งกลุ่มทดลองทั้งหมดออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 300 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 876 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 73.00

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามปลายปิด 2 ประเภท คือแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครู เรื่อง " ภาพลักษณ์ของอาชีพครู " และแบบสอบถามที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู เรื่อง " การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย . " ในแบบสอบถามแต่ละประเภทจะมีข้อกระทงคู่ขนานที่ใช้วัดความจริงใจในการตอบแบบสอบถามของผู้ตอบแทรกปะปนอยู่ประเภทละ 8 คู่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เวลาในการตอบกลับของแบบสอบถาม 2 สัปดาห์ และกลุ่มที่ยังไม่ตอบแบบสอบถามคืน จะติดตามโดยใช้จดหมายติดตาม 2 ครั้ง แต่ละครั้งให้เวลาสำหรับการตอบกลับอีก 2 สัปดาห์ รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 7 สัปดาห์

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS/PC+ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หาค่ามัธยิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความจริงใจที่วัดได้จากข้อกระทงคู่ขนาน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความจริงใจในระยะก่อนกำหนดวันส่งกลับและหลังกำหนดวันส่งกลับ จำแนกตามวิธีส่งจดหมายนำและประเภทของเนื้อหาแบบสอบถาม ด้วยสถิติ t-test และวิเคราะห์ผลการคัดเลือกผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล โดยใช้โปรแกรม BIGSTEPS และทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างสัดส่วนของผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล จำแนกตามวิธีส่งจดหมายนำและประเภทของเนื้อหาแบบสอบถาม ด้วยสถิติ Z - test

สรุปผลการวิจัย

1. ร้อยละของผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล (person fit) ในกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปก่อนแบบสอบถามและกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปพร้อมกับแบบสอบถาม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ร้อยละของผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล (person fit) ในกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครูและกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่เนื้อหาไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. กลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปก่อนแบบสอบถาม มีคะแนนความตั้งใจเฉลี่ยที่วัดได้จากความคงที่ในการตอบข้อกระทงคู่ขนาน สูงกว่ากลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปพร้อมกับแบบสอบถาม ทั้งในระยะก่อนกำหนดวันส่งกลับและหลังกำหนดวันส่งกลับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. กลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครู มีคะแนนความตั้งใจเฉลี่ยที่วัดได้จากความคงที่ในการตอบข้อกระทงคู่ขนาน สูงกว่ากลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่ไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ทั้งในระยะก่อนกำหนดวันส่งกลับและหลังกำหนดวันส่งกลับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. วิธีวัดความตั้งใจโดยการวิเคราะห์ด้วยราล์ซโมเดล และการใช้ข้อกระทงคู่ขนานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของการศึกษาความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยการคัดเลือกผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล (person fit) และการใช้ความคงที่

ในการตอบข้อกระทงคู่ขนาน พบว่า การวัดความจริงใจทั้ง 2 วิธี ต่างก็ให้ผลสอดคล้องกัน จากผลการวิจัยจะเห็นว่าร้อยละของผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดลมีค่าประมาณร้อยละ 80 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าผู้ตอบส่วนใหญ่ต่างก็มีความตั้งใจ เอาใจใส่ในการตอบ ไม่ตอบมาแบบเดาสุ่ม มีความจริงใจในการตอบ ในขณะที่การวัดความจริงใจโดยใช้ความคงที่ในการตอบข้อกระทงคู่ขนานก็ให้ผลไปในทำนองเดียวกัน คือ คะแนนความจริงใจเฉลี่ยโดยภาพรวมของผู้ตอบอยู่ในเกณฑ์สูง ประมาณ 6.8 - 7.2 นั้นก็หมายถึงว่าผู้ตอบส่วนใหญ่มีความจริงใจในการตอบสูง เช่นเดียวกัน

ถ้าพิจารณาความจริงใจในการตอบแบบสอบถามจากระยะเวลาในการตอบกลับ คือ ก่อนกำหนดวันส่งกลับและหลังกำหนดวันส่งกลับ พบว่า การวัดความจริงใจทั้ง 2 วิธี มีทิศทางไปในทางเดียวกัน คือ ความจริงใจในการตอบแบบสอบถามจะลดลงตามระยะเวลาในการตอบกลับ แต่ถ้าพิจารณาผลของตัวแปรที่นำมาศึกษา คือ วิธีส่งจดหมายนำและประเภทของเนื้อหาแบบสอบถาม กับความจริงใจในการตอบแบบสอบถาม มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ร้อยละของผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล (person fit) ในกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปก่อนแบบสอบถามและกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปพร้อมกับแบบสอบถาม ไม่แตกต่างกัน และ ร้อยละของผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล (person fit) ในกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครูและกลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่ไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน ซึ่งจะให้ผลแตกต่างจากการวัดจากความคงที่ในการตอบข้อกระทงคู่ขนาน เนื่องจากการใช้ความคงที่ในการตอบข้อกระทงคู่ขนานนี้อาจจะมีความไวต่อการวัด มากกว่าวิธีที่คัดเลือกผู้ตอบที่ตอบเหมาะสมกับโมเดล

2. จากข้อค้นพบที่ว่า กลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปก่อนแบบสอบถาม มีคะแนนเฉลี่ยความจริงใจที่วัดได้จากข้อกระทงคู่ขนานสูงกว่ากลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำไปพร้อมกับแบบสอบถาม ทั้งในระยะก่อนกำหนดวันส่งกลับและหลังกำหนดวันส่งกลับ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และถ้าพิจารณาในด้านของอัตราการตอบกลับด้วย ก็พบว่ากลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปก่อนแบบสอบถาม มีอัตราการตอบกลับสูงกว่า กลุ่มผู้ตอบที่ได้รับจดหมายนำที่ส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามเช่นเดียวกัน เพราะ จากงานวิจัยของ Fox และคณะ (1984) ได้

วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ พบว่าการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าสามารถเพิ่มอัตราการตอบกลับได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอัตราการตอบกลับเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 - 47 และจากงานวิจัยของ จิรดา ฤฒยากร (2536) พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.7 มีความเห็นว่าการแจ้งให้ทราบล่วงหน้ามีผลต่อการตอบแบบสอบถาม เพราะเป็นการให้เกียรติ ให้ความสำคัญต่อผู้ตอบ ผู้ตอบได้เตรียมตัวเตรียมใจ ถือเป็นมารยาทที่ดีอย่างหนึ่ง เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและผู้ตอบแบบสอบถาม และจากแนวคิดความพึงพอใจในการสื่อสารที่ว่า การสื่อสารมีความเกี่ยวข้องกับความจริงใจในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะเกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะในส่วนของการป้อนกลับข่าวสาร (Message Feedback) เป็นการสนองตอบต่อข้อมูลที่ได้รับ มาอาจเป็นความพึงพอใจ หรือไม่พอใจ ปัจจุบันที่สร้างความพึงพอใจในการป้อนข่าวสารกลับประการหนึ่ง คือ ความพึงพอใจในคุณภาพของสื่อกลาง ปัจจุบันนี้จะมีผลกระทบต่อความพึงพอใจของบุคคลต่อการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะทำให้สารที่ได้มาจากความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ให้สาร (สายยศ นาวิกการ, 2527)

3. กลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยความจริงใจที่วัดได้จากข้อกระทงสูงกว่ากลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่ไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ทั้งในระยะก่อนกำหนดวันส่งกลับและหลังกำหนดวันส่งกลับ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และถ้าพิจารณาอัตราการตอบกลับด้วยก็พบว่า กลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครู มีอัตราการตอบกลับสูงกว่ากลุ่มผู้ตอบที่ได้รับแบบสอบถามที่ไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ซึ่งจากงานวิจัยของพิชัย แก้วสุวรรณ (2529) พบว่าการใช้แบบสอบถามที่เกี่ยวกับวิชาชีพครูในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ผู้ตอบจะสนใจตอบมากกว่าแบบสอบถามที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ทั้งนี้คงเนื่องจาก แบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครูนั้นถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องและใกล้ตัวผู้ตอบ และผู้ตอบรู้เรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี สามารถตอบได้ง่ายไม่รู้สึกลำบากใจในการตอบ และอาจจะเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาวิชาชีพครูจึงเห็นคุณค่าในการตอบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Donald (1960) ที่ว่าถ้าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นบุคคลที่รู้เรื่องคำถามแล้ว เขามักจะตั้งใจตอบแบบสอบถาม ในส่วนของแบบสอบถามที่ไม่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ซึ่งถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ผู้ตอบอาจรู้สึกลำบากใจในการตอบ เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีได้เกี่ยวข้องโดยตรง หรือเกิดจากความไม่ศรัทธาต่อระบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน เป็นผลให้ผู้ตอบขาดความสนใจ เอาใจใส่ในการตอบ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ก่อนที่จะจัดส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยควรมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนจะทำให้ได้รับอัตราการตอบกลับและความจริงใจในการตอบแบบสอบถามสูงกว่าที่ไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า
2. การใช้แบบสอบถามกับกลุ่มผู้ตอบ ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ตอบและเป็นเรื่องที่คุณตอบมีความสนใจในเรื่องนั้น ๆ จะทำให้ได้รับอัตราการตอบกลับและความจริงใจในการตอบสูงขึ้น
3. จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผลการวัดความจริงใจในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยการวิเคราะห์ด้วยราศีขโมเดลและการใช้ช้อกระหงคู่ขนาน มีผลสอดคล้องกันซึ่งทำให้นักวิจัยสามารถเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้ การใช้ช้อกระหงคู่ขนานเป็นวิธีที่สะดวกในการใช้แต่ต้องสร้างช้อกระหงคู่ขนาน แต่การวิเคราะห์ด้วยราศีขโมเดลจะสะดวกในกรณีที่คุณวิจัยมีโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์
4. การใช้ช้อกระหงคู่ขนานกับกลุ่มตัวอย่างเดิม ๆ ผู้ตอบอาจเรียนรู้และสังเกตได้ จนอาจแก้งตอบและเกิดปัญหาคะแนนติดเพดาน จึงควรระวังในเรื่องการสรุปและตีความด้วย